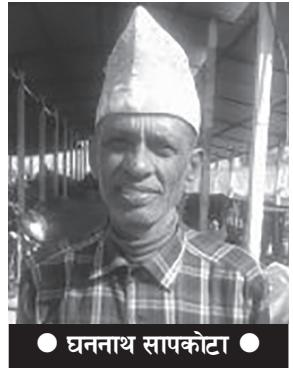

माओवादी विचारका अग्राख क. श्रीनाथ अधिकारी (श्याम)

● घननाथ सापकोटा ●

कम्पेरेड श्यामको गोर्खा जिल्लाको ग्रामिण क्षेत्र निम्नमध्यम वर्गीय परिवारमा जन्म भयो । बाल्यकाल गाउँमै बित्यो । सब-इज्जिनियरसम्मको शिक्षा हाशिल गर्नुभयो । मार्स्ववादी विचारको प्रभावमा पर्नुभयो । कम्युनिस्ट विचार सिद्धांतलाई राम्रोसँग अध्ययन गरिसकेपछि समाजको अवस्था फरक र फराकिलो पाउनुभयो । आफू जन्मे हुर्केको समाज भन्दा अर्को पाटो पनि रहेछ भन्ने कुरा राम्रोसँग अध्ययन गर्नुभयो । त्यो भनेको मानिसले मानिसमाथि गर्ने शोषण विभेद अन्याय अत्याचार । यसप्रकारको शोषणबाट सम्पूर्ण मानव समाजलाई मुक्त गर्नु नै सच्चा कम्युनिस्टहरूको जिम्मेवारी र कर्तव्य ठानेर आफ्नो सारा जीवन, निजी सम्पत्ति र परिवारलाई साहयक ठान्दै वर्गसङ्घरूपमा हाम्फान्ट्से योद्धाको नाम हो क. श्रीनाथ अधिकारी (श्याम) ।

उहाँको बाल्यकाल विद्यालय पढन जाने बाँकी समय प्रायः गेरे गाउँको जीवन गृहस्थी भएकोले खेतबारीमा काम गर्ने वस्तुभाउ चराउने विद्यालयबाट फर्केपछि घरदेखि कहीं दूरी माथि रहेको गोठामा गएर वस्तुभाउको धाँस पराल कुडो पानी गर्ने गर्नुहुँथ्यो । बिस्तारै उमेर बढदै जाँदा पढाईका अलावा राजनीतिक विषयमा छलफल गर्ने र सझाठन निर्माणितर लामुभयो । उहाँले सव-इज्जनियरसम्मको शिक्षा हाँसिल गर्नुभयो । यसबाट प्रष्टे थाहाहुँच उहाँ पढाईमा अब्बल हुनुहुँथ्यो । सामान्य क्षमताले इज्जनियरिङ पढ्ने र पास गर्ने क्षमता राख्दैनन्थ्यो । उहाँको प्रारम्भिक शिक्षा गोरखा जिल्ला अजिरकोट गाँउपालिका ३ को जानज्योति नि.मा.वि.मा भएको हो । अमरज्योति मा.वि लुइँटेलबाट एसएलसी पास गर्नुभयो । ललितपुर पुल्चोक इज्जनियरिङसम्मको शिक्षा आर्जन गर्नुभयो ।

पारिवारिक स्थिति

निम्नमध्यम परिवार भएकोले आर्थिक रूपमा श्रम गरेर आरामसाथ खान लाउन पुग्ने जायजेता थियो । उहाँको त्यसबेलाको शिक्षा आर्जनले जागिर खाँडा राप्ती पारिश्रमिक प्राप्त हुने थियो । जसबाट पनि जीवन धान्न खास कुनै कठिनाई थिएन । गाँउकै जीवन प्रा.वि मुलडाँडा र स्यारतान नि.मा.वि खरीबोटमा २ वर्ष जिति अध्यापन गराउने काम गर्नुभयो । त्यसपछि चितवनको नारायणी लिप्ट सिचाई आयोजनामा दुई वर्ष जागिरे जीवन बिताउनु भयो । उहाँको विवाह बि.सं. २०२४ सालमा उमाकान्त रेमी र टंक कुमारी रेमीकी जेठी छोरी राधिकादेवि रेमीसँग भएको हो । उहाँको तीनभाइ छोरा नारायण, उत्तम र उज्जल छन् । दुई छोरी शुसिला लामिछाने र शकुन्तला अधिकारी छन् । बुहारीहरू सुशिला थापा, सरिता अधिकारी, शान्ति अधिकारी छन् । चार नाति सात नातिनी र एक पनाति छन् । उहाँको खाना दालभात तरकारी रोटी हो । दुध उहाँको प्रिय खाना हो । चिया र चुरोट उहाँ अती नै पिउनु हुन्थ्यो । दाँत अलिक कमजोर भएकोले मासुमा बोइलरको मासु रोजाईमा पर्दथ्यो । केही बर्ष अगाडिदेखि उहाँले धूप्रापान पूर्ण रूपमा त्यामु भएको थियो । मझौला कदको शरीर, चुच्चे नाक, गोरो अनुहार, दूलो पुष्ट निधार, खुइलिएको तालु, अगाडिका दाँत थोरै खापिएका थिए । सर्टपाइन्ट, ढाकाटोपी उहाँको सदाबहार लगाइने पोसाक थिए । जीवनमा उहाँलाई दुःख दिने दीर्घ रोग थिएन । जीवनमा गाहो हुने गरेर उहाँ विरामी पर्नु भएन । उहाँका दात अलिक कमजोर थिए । अन्त्यमा उहाँलाई क्यान्सर जस्तो घातक रोग लायो भरतपुरको वि.पि कोइराला मेमोरियल क्यान्सर अस्पतालमा तीन महिना जिति उपचार भयो । थप उपचारको लागि नेपाल क्यान्सर अस्पताल ललितपुरमा उपचारकै क्रममा २०७६ आषाढ २२ गते यस संसारबाट सदाको लागि विदा लिन्नुभयो ।

राजनीतिक जीवन

हजुरबुबा त्रिलोचन अधिकारी गाउँका सत्ता प्रमुख (जिम्बुबाल) हुनुहन्थ्यो । उहाँको मौजा अरूको भन्दा स्तरको थियो । आफ्टो मौजाको कर तिरो उठाउनु समाजको न्याय निशाफ गर्ने र अन्य जिम्मेवारी पनि हुन्थ्यो । पैत्रिक जायजेथा पनि प्रशस्तै थियो । पैत्रिक जायजेथा र सव-ईन्जिनियर्को जागिरले घर व्यवहार राप्रोसेसिंग चलाएर सुखका साथ जीवन जिउन सक्ने अवस्था थियो क. श्रीनाथ अधिकारीको । उहाँका प्रायः सबै

मध्यम परिवार भएकोले आर्थिक हुपमा श्रम गरेर आरामसाथ खान लाउन पुग्ने जायजेथा थियो । उहाँको त्यसबेलाको शिक्षा आर्जनले जागिर खाँदा पारिश्रमिक प्राप्त हुने थियो । जसबाट पनि जीवन धान्न खास कुनै कठिनाई थिएन । गाँउकै जीवन प्रा.वि मुलडाँडा र स्यारतान नि.मा.वि खरीबोटमा र्ष जति अध्यापन गराउने काम गर्नुभयो । त्यसपछि चितवनको नारायणी लिप्ट सिचाई आयोजनामा दुई वर्ष जागिरे जीवन बिताउनु भयो । उहाँको ह बि.सं. २०२४ सालमा उमाकान्त रेग्मी र टंक कुमारी रेग्मीकी जेठी छोरी राधिकादेवि रेग्मीसँग भएको हो । उहाँको तीनभाइ छोरा नारायण, न र उज्जल छन् । दुई छोरी शुशिला लामिछाने र शकुन्तला अधिकारी छन् । बुहारीहरु सुशिला थापा, सरिता अधिकारी, शान्ति अधिकारी छन् । चार सात नातिनी र एक पनाति छन् । उहाँको खाना दालभात तरकारी रोटी हो । दुध उहाँको प्रिय खाना हो । चिया र चुरोट उहाँ अती नै पिजनु हुन्थ्यो

भाइ इस्टमिहरू नेपाली काड्येस समबद्ध छन् ।
यो भौतिक सुविधा र भिन्न विचार राख्ने परिवारको
धेराबाट विद्रोह गर्नुभयो र सम्पूर्ण मानव जातिको
मुकिको निमित्त आफ्नो सबै निजी स्वाधीनिधान
माथि उठेर काय्युनिस्ट पार्टीमा सङ्गीतिह दुनुभयो ।
वि.सं. २०३६ सालमा डि.आर पोखेलबाट
पार्टी सदस्यता प्राप्त गरेदेखि नै पूर्णकालीन
कार्यकर्ताको रूपमा पार्टीको जिम्मेवारी पूरा गर्ने

ज) महिला, दलित, आदिवासी जनजाति कार्यकर्तालाई संरक्षणको भावना

भ) सहनशील, धैर्यवान र समन्वयकारी
भूमिका निर्वाह गर्ने क्षमता

ज) सम्भौताहीन नेतृत्व

यो स्तम्भकार २०५६ साल पौष १३ गते
पूर्णकालीन भएर कर्यक्षेत्रमा आएको थियो ।
अर्को महिना माघमा उहाँ जिल्लाको सेक्रेटरी

पनि चितवन जिल्लामा विभिन्न व्यक्तिहरू नेतृत्व भए आए। उनीहरूले त्यस्तो नयाँखाले विकास गरेन्। उहाँले निर्माण गरेको राजनीतिक धरातलमा रहेर निरन्तर मात्र दिएका थिए। यतिसम्म कि फौजी योजना निर्मार्ण हुँदा अनुहार कालो बनाउने, निधार खुम्च्याउनेमाथि सुरक्षित ठाँउ पहाडितर लुकेर बस्ने काम गरे। जसले गर्दा जनमुक्ति सेना र जिल्ला नेतृत्वको बिचमा

आश्विन ३ गते सोही व्यारेक सोही गणकै बहालवाला शाही नेपाली सेनाको सिआडी आकाश महतोको पार्टीले सफाया गरिदियो । जसको बदलामा ६ महिनादेखि शैच हिरासतमा राखिएका ६ जना कमरेडहरू पार्टी जिल्ला सदस्य क. कमल शुयाल, इलाका सदस्य राजु अधिकारी, तारा काफ्ले काली बहादुर तामाड, राजकुमार दुलाल, तारा बहादुर गोलेलाई कसरा ब्यारेको देवीदत्ता गणको जर्नल प्रितम विक्रम राणाले रातको १२ बजे गोली हानेर हत्या गरि दोहोरो मुठभेडको प्रचार गच्छो । अन्तर्राष्ट्रिय युद्ध सम्बन्धी नियमको घोर उल्लङ्घन गच्छो । यो क्षेत्र मेरो जिम्मामा थियो । म पनि ठूलो पीडामा पर्नै । त्यसपछि मेरो पहिलो जिम्मेवारी नेतृत्वलाई उक घटनाको आधिकारिक जानकारी गराउनु थियो । त्यसपछि म मनमा विभिन्न किसिमका कुराहरू तर्क वितर्क गर्दै नेतृत्वलाई भेदून बाटो लागे । मेरो क्षेत्रमा यति ठूलो क्षति भयो । अब मलाई पार्टीले कारबाही गर्नसक्छ वा कार्यक्षेत्र सरुवा त पक्का गर्छ ! मैले वैज्ञानिक योजना बनाउन सकिन, यस्तै उस्तै सोच्दै सोच्चै बुढो खरायो सिंहको शिकार हुन गएरै म बाटो लागै । क. श्रीनाथ अधिकारी (श्याम) सुरक्षाको दृष्टिकोणले पूर्वी चितवनको शक्तिखोर, देवीटार, न्युरेनी, कुनाथारी गाँउतिर प्रायः सेल्टर लिनुहुन्थ्यो । अझ भनुपर्दा कुनाथारी भिम बहादुर थापाको घरमा बढी रहनुहुन्थ्यो । भिम बहादुर थापाका सबै परिवार अति असल पार्टीलाई माया गर्ने परिवार थियो । मेरो उहाँसंग भेट भयो र मैले घटनाको बेलिविस्तार क्रमशः विनप्रताका साथ बताएँ । उहाँले बडो गम्भीर भएर सुनुभयो । प्रत्युत्तरमा विकाशजी धन्यवाद, दुस्मनको मर्मस्थानमै हान्तुभएछ । अब दुस्मन पराजित भयो । अब लडाइँ हामीले जित्याँ । यदि दुस्मनले सक्थ्यो भने तपाइँ हामीलाई मार्नु पथ्यो बाहिर रहेका साथीलाई मार्न सक्नु पथ्यो ६ महिनादेखि आफैले कबज्ञामा लिएर राखेका बन्दीहरूलाई मार्नु भनेको दुस्मन हार्नु हो । कायरता दर्साउनु हो । दुस्मनको कबज्ञामा रहेका साथीहरूलाई हामीले कसरी बचाउन सक्थ्याँ र ? उहाँहरूलाई हेरेर योजना बनाएर पनि हुँदैन्थ्यो, भनेर विश्लेषण गर्नुभयो । न भन्दै आंसिक रूपमा लडाइँ जितियो । आज उहाँको त्याग मेहनत विचारबाट देशमा आंसिक परिवर्तन भएको हो । त्यसैको जगबाट संसदीय पार्टीका नेताहरू सत्तामा पुगेका छन् । उहाँको विचार सहिद, बेपता घाइते परिवारको भावना विपरीत निजी स्वार्थमा चुर्लम्म डुबेर सत्ताको फोहोरी खेलमा रमाइँहेका छन् । देशलाई विदेशीको क्रिडास्थल बनाउन लागिएरको छन् । आफ्नो स्वार्थभन्दा माथि उठेर देश र जनताको पूर्ण मुक्तिको लागि आफ्नो सम्पूर्ण जीवन समर्पित गर्न सक्ने महान् योद्धा क. श्रीनाथ अधिकारी (श्याम)ले आफ्नो लागि जीवनमा कसैसँग न व्यक्तिविशेष, न समाज, न पार्टीसँग केही लिनु भएन । हात थाप्नु भएन । दिनेमात्र काम गर्नुभयो । यस संसारबाट विदा भएर जानुभयो । यस्ता महान् योद्धालाई जति सम्झे पनि जति लेखे पनि पर्याप्त हुँदैन । अन्त्यमा उहाँलाई मुरी मुरी स्यालुट गर्न चाहान्छ । एक लाई कामको थाली

एक नया कानूनका बालन।
 क. श्रीनाथ अधिकारीको मृत्युपश्चात् गरिने कार्यक्रममा उहाँका परिवारले परम्परावादी ढङ्गले गरिने क्रियालाई पूरे बिहिष्ठाकर गरिदिनुभयो । बुबाको विचार र मार्कसवादी विचार द्वाइट्कोण अनुसार उहाँको मृत्युपश्चात् गरिने कार्यक्रम अगाडि बढाउने काम गर्याँ । उहाँका परिवार कसैले कपाल काट्नु भएन, सेतो वश्र धारण पार्न शाप । तर तार्ह शाप । अज्ञा क्यैउपा

गनु भएन। नुन बानु भएन। अलग काठामा
बस्ने काम पनि भएन। कम्युनिस्टहरूले पनि
निश्चित रूपमा कार्यक्रम त गर्दछन् त्यो भनेको
श्रद्धाङ्गलीसभा हो। उहाँको बारेमा लेख रचना
प्रकाशित गर्ने, स्मारिका प्रकाशन गर्ने, प्रतिष्ठान
गठन आदि आदि हुन्। यसे बमोजिम
क. श्रीनाथ अधिकारीको श्रद्धाङ्गलीसभा नेकपा
(क्रान्तिकारी माओवादी)का स्थायी कमिटी
सदस्य सिपि. गजुरेलको प्रमुख आतिथ्यमा थुपै
नेता कार्यकर्ता र माओवादी केन्द्रमा केन्द्रित नेता
सांसदहरूको उपस्थितिमा भव्य रूपमा सम्पन्न
भयो। जसबाट यो परिवारले नयाँ विचार
दृष्टिकोण र मार्क्सवादी संस्कृतिलाई स्थापित
गरेको छ।

महालेखाको...

स्पैयौंको कारोबार अद्यावधिक नगरीएको महालेखाको प्रतिवेदनमा उल्लेख छ। यस्तो रकम अधिल्लो आर्थिक वर्षको भन्दा ३४१७ प्रतिशत बढी हो।

संघीय सरकारका १० वटा मन्त्रालयमा मात्रै ८८१७ प्रतिशत बेरुजु देखिएको छ। अर्थ मन्त्रालयमा संघीय सरकारको कुल बेरुजुको ४०१२८ प्रतिशत अर्थात् १९ अर्ब ९२ करोड ७० लाख रुपैयाँ बाबाबर बेरुजु देखिएको छ। भौतिक पूर्वाधार, भूमि व्यवस्था, सञ्चार, कृषि र स्वास्थ्य मन्त्रालयमा बढी बेरुजु देखिएन्छ। प्रदेश सरकारको संवैभन्दा बढी मध्येस प्रदेशमा लेखापरीक्षण रकमको ५४२ प्रतिशत र संवैभन्दा कम तुम्हिमी प्रदेशको ११८ प्रतिशत बेरुजु देखिएको छ। त्यसैगरी प्रदेश १ मा ३५६, वाम्पतीमा १६०, गण्डकीमा १२७, कर्णालीमा ५१५ र सुदूरपश्चिममा २१८ प्रतिशत बेरुजु देखिएको छ।

पालिकामा संवैभन्दा बढी महोत्तरी जिल्लाको पिपरा गाउँपालिकामा लेखापरीक्षण अंकको २३८७ प्रतिशत बेरुजु देखिएको छ। ताप्लेजुङ्को सिरिंधा र प्लूठानको मल्लरामी एवं सम्मारामी गाउँपालिकामा बेरुजु शून्य छ। वार्षिक लेखापरीक्षण अंकको १५ प्रतिशतभन्दा बढी बेरुजु हुने पालिकाको संख्या १८ छ। ५ देखि १५ प्रतिशतसम्म बेरुजु हुने पालिकाको संख्या १ सय ९३ छ। मध्येसका ८ र कर्णालीको एउटा पालिकाले लेखापरीक्षण नै गरेको छैन।

आर्थिक वर्ष सकिनुभन्दा एक साताअधिक नै सरकारी भुक्तानी र लेखा प्रणाली खाता बन्द गरिस्कुनुपर्ने कानुनी व्यवस्था छ तर वर्षान्तमा हुने सरकारी खर्च उच्च रहेको प्रतिवेदनले देखाएको छ। आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ अनुसार खर्चको स्रोत परिवर्तन भए वा अत्यावश्यक काम परी खर्च गर्नुपर्ने अवस्थामा बाहेक आर्थिक वर्ष सकिनु सात दिनअधि सम्पूर्ण भुक्तानी रोक्पुर्छ। तर, गत आर्थिक वर्ष ७१ अर्ब ६० करोड रुपैयाँ वर्षान्तमा भुक्तानी भएको देखिएको छ, जुन रकम उक आर्थिक वर्षको कुल बजेट खर्चको ५१९८ प्रतिशत बाबाबर हो। वित्तीय अनुशासन फिरेकर रकमान्तर गर्ने तथा रकमान्तर गरिएको रकम खर्च गर्न नसक्ने सरकारी परिपाठीको उजार प्रतिवेदनले गरेको छ। ०७७०९८ को बजेटमा शीर्षक नै नभएका विभिन्न ११ वटा कार्यक्रममा १ अर्ब ३१ करोड ९७ लाख रकमान्तर गरेर पैसा बाँडिएको छ।

सार्वजनिक संस्थानको व्यवस्थापनमा पनि सरकारले गाउँ लापराहाही गरिरहेको महालेखाले औल्याएको छ। प्रतिवेदनभन्दा होला संस्थानले अस्तित्वमा १६ वटाले मात्रै वार्षिक लेखापरीक्षण गराएको छैन। विशालबजार कम्पनी र राष्ट्रिय बिमा कम्पनीले ५ वर्ष, खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनीले ३ वर्षयता लेखापरीक्षण गराएको देखिएन्दैन।

सरकारले क्रण उठाए सर्वारीसाधन खरिदमा खर्च गरेको विषय पनि महालेखाले उठाएको छ। प्रतिवेदनभन्दा आर्थिक वर्ष ०७७०९८ मा सरकारले २ खर्च २२ अर्ब ८८१७ आन्तरिक क्रण उठाएको थिए। उक क्रणबाट सर्वारीसाधन खरिदलगायत्र शीर्षकमा १ खर्च २२ अर्ब १५ करोड खर्च भएको प्रतिवेदनमा उल्लेख छ। त्यसै सरकारले उक वर्ष उठाएको ऋणमध्ये ४३ अर्ब

रुपैयाँ खर्च गर्न नसकेको समेत देखिएको छ। सरकारी सामान खरिद गर्दा प्रतिस्पर्धा सीमित हुने गरी लागत दुक्का पारी खरिद गर्न नहुने व्यवस्था सार्वजनिक खरिद ऐनमा छ। तर ऊज्जा जलस्रोत तथा सिंचाइ, सहरी विकास, खानेपानी, गृह, स्वास्थ्य मन्त्रालयअन्तर्गतका विभिन्न ३४ निकायले मालसामान तथा संरचना निर्माण कार्यलाई दुर्क्याएर लागत अनुमान तयार गरी ४९ करोड ५३ लाख १३ हजार रुपैयाँ बाबाबरको खरिद गरेको जनाइएको छ।

कृषि अनुदान दायित्व बर्सीन बढिरेको र उपलब्धिका हिसाबले कार्यक्रम प्रभावकारी नदेखिएको प्रतिवेदनमा जनाइएको छ। कृषि उत्पादन वृद्धि र आयात प्रतिस्थापन हुने गरी अनुदान नीतिमा पुनरावलोकन गर्न महालेखाले सुझाएको छ। सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण पारदर्शी हुन नसकेको उल्लेख छ।

सरकारले दिने विभूषण तयार पार्न लाग्ने लागत बर्सीन बढौदै गएकाले त्यसमा कमी ल्याउने तथा विभूषित हुने व्यक्तिको संख्या निश्चित गरी खर्चमा नियन्त्रण गरिनुपर्ने प्रतिवेदनमा जनाइएको छ। आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ अनुसार खर्चको स्रोत परिवर्तन भए वा अत्यावश्यक काम परी खर्च गर्नुपर्ने अवस्थामा बाहेक आर्थिक वर्ष सकिनु सात दिनअधि सम्पूर्ण भुक्तानी रोक्पुर्छ। तर, गत आर्थिक वर्ष ७१ अर्ब ६० करोड रुपैयाँ वर्षान्तमा भुक्तानी भएको देखिएको छ, जुन रकम उक आर्थिक वर्षको कुल बजेट खर्चको ५१९८ प्रतिशत बाबाबर हो। वित्तीय अनुशासन फिरेकर रकमान्तर गर्ने तथा रकमान्तर गरिएको रकम खर्च गर्न नसक्ने सरकारी परिपाठीको उजार विभिन्न व्यवस्थाको उल्लेख छ।

कोभिड नियन्त्रणमा साडे ५७ अर्ब ८८१८ र अर्बको हिसाब नै छैन।

कोभिड नियन्त्रणका लागि आर्थिक वर्ष ०७६०९७ र ०७७०९८ मा राज्यकोषबाट र वैदेशिक सहायता गरेर साढे ९२ अर्ब खर्च भएको सरकारी तथांक छ। तर, भक्ति ६० अर्बको हिसाब नै छैन। यसमा महालेखापरीक्षकको कार्यलयले गम्भीर प्रश्न उठाएको छ।

प्रतिवेदनभन्दा ती दुई वर्षमा कोभिड नियन्त्रणका लागि तीन तहका सरकारबाट ३२ अर्ब ६२ करोड १८ लाख र वैदेशिक सहायतामा प्राप्त ५९ अर्ब ८९ करोड खर्च गरिएको थिए। तर, वैदेशिक सहायता खर्च गरिएको हिसाब नै छैन भने सरकारी दुक्टीबाट गरिएको खर्च पनि पारदर्शी हुन।

दुई वर्षमा कोभिड व्यवस्थापनका लागि सरकारले विभिन्न ६४ मित्रास्ट तथा दातृ निकायमेतर्संग वैदेशिक सहायताको सम्झौता गरेको थिए।

किट खरिदमा अविभिन्नता

स्वास्थ्य सेवा विभागले २ वैशाख ०७८ मा युनिसेफबाट एक लाख ५५ हजार सेट एन्टिजेन किट खरिद गर्दा लागत अनुमान भाडा, बिमा र ह्यान्डलिड चार्जमेतर समावेश गरिसकेपछि कान्टिजेन्सी बफरबाट दिइएको ३२ लाख आठ हजार भुक्तानीको आधार प्रमाण देखिएको छ। तर, लेखापरीक्षणका लागि महालेखाले हिसाब यादा सरकारले उपलब्ध नै छ।

सुदूरपश्चिम सरकारको १३ माघ ०७७ को निर्णयले एक मन्त्री, एक सांसद र एक सर्वसाधारण नामरिक कोभिड संक्रित दुइदा हुन्दा हालै देखिएको छ।

कोभिड नियन्त्रणका लागि आर्थिक वर्ष ०७६०९७ असार ०७८ मा राज्यकोषबाट एक लाख ५५ हजार सेट एन्टिजेन किट खरिद गर्दा लागत अनुमान भाडा, बिमा र ह्यान्डलिड चार्जमेतर समावेश गरिसकेपछि कान्टिजेन्सी बफरबाट दिइएको ३२ लाख आठ हजार भुक्तानीको आधार प्रमाण देखिएको छ। तर, लेखापरीक्षणका लागि महालेखाले हिसाब यादा सरकारले उपलब्ध नै छ।

कोभिड नियन्त्रणको लागि आर्थिक वर्ष ०७६०९७ असार ०७८ मा राज्यकोषबाट एक लाख ५५ हजार सेट एन्टिजेन किट खरिद गर्दा लागत अनुमान भाडा, बिमा र ह्यान्डलिड चार्जमेतर समावेश गरिसकेपछि कान्टिजेन्सी बफरबाट दिइएको ३२ लाख आठ हजार भुक्तानीको आधार प्रमाण देखिएको छ। तर, लेखापरीक्षणका लागि महालेखाले हिसाब यादा सरकारले उपलब्ध नै छ।

कोभिड नियन्त्रणको लागि आर्थिक वर्ष ०७६०९७ असार ०७८ मा राज्यकोषबाट एक लाख ५५ हजार सेट एन्टिजेन किट खरिद गर्दा लागत अनुमान भाडा, बिमा र ह्यान्डलिड चार्जमेतर समावेश गरिसकेपछि कान्टिजेन्सी बफरबाट दिइएको ३२ लाख आठ हजार भुक्तानीको आधार प्रमाण देखिएको छ। तर, लेखापरीक्षणका लागि महालेखाले हिसाब यादा सरकारले उपलब्ध नै छ।

कोभिड नियन्त्रणको लागि आर्थिक वर्ष ०७६०९७ असार ०७८ मा राज्यकोषबाट एक लाख ५५ हजार सेट एन्टिजेन किट खरिद गर्दा लागत अनुमान भाडा, बिमा र ह्यान्डलिड चार्जमेतर समावेश गरिसकेपछि कान्टिजेन्सी बफरबाट दिइएको ३२ लाख आठ हजार भुक्तानीको आधार प्रमाण देखिएको छ। तर, लेखापरीक्षणका लागि महालेखाले हिसाब यादा सरकारले उपलब्ध नै छ।

कोभिड नियन्त्रणको लागि आर्थिक वर्ष ०७६०९७ असार ०७८ मा राज्यकोषबाट एक लाख ५५ हजार सेट एन्टिजेन किट खरिद गर्दा लागत अनुमान भाडा, बिमा र ह्यान्डलिड चार्जमेतर समावेश गरिसकेपछि कान्टिजेन्सी बफरबाट दिइएको ३२ लाख आठ हजार भुक्तानीको आधार प्रमाण देखिएको छ। तर, लेखापरीक्षणका लागि महालेखाले हिसाब यादा सरकारले उपलब्ध नै छ।

'कोभिडसँग सम्बन्धित प्रयोजनमा भएको खर्चको सबै तहका सरकारी निकायबाट विवरण लिई महालेखानियन्त्रको कार्यालयले अभिलेख राखेको छैन,' प्रतिवेदनमा भएको लागत अनुमान तथा सिंचाइ, सहरी विकास, खानेपानी, गृह, स्वास्थ्य मन्त्रालयअन्तर्गतका विभिन्न ३४ निकायले मालसामान तथा संरचना निर्माण कार्यलाई दुर्क्याएर लागत अनुमान तयार गर्न गरेको छ।

कोभिडको बजेट होटेलदेखि हेलिकोप्टरसम्ममा खर्च

कोभिड रोकथाम, उपचार र नियन्त्रणमा विभिन्न बढिरेको र उपलब्धिका हिसाबले कार्यक्रम प्रभावकारी नदेख

न्याय प्रणाली र मेरो अनुभूतिको त्यो घटना

□ दीपक तिश्वकर्मा □

२०७२/०६३ को आन्दोलनले उफान लिइसेकोथे थिएन। सायद भित्रभित्रै उपनिवेश भने थियो। त्यसको आभास जाँहतहाँ हुन्थ्यो। ०६२ सालको फागुन महिनामा बिद्रोही माओवादीलाई सहयोग गरेको आरोपमा शाही सेनाले मलाई ट्राफिकचोकबाट गिरफतार गच्यो। गिरफतार पनि नाठकीय ढङ्गले भयो। शनिवारको दिन भएकाले बजार सुनसान थियो। प्रायः गेरे शनिवारको दिन छापाखानाहरू बन्द रहने गर्दछन्। त्यो दिन हाप्रो प्रेस भने बन्द थिएन। सटर बन्द गेरे माओवादीका दस्तावेजहरूको छपाइको काम भइहेको थियो।

दस्तावेज छपाइको लागि माओवादीको तर्फबाट क.एच.पी.(हुमप्रसाद बस्याल) नामका दाडीतरका भाइ छापाखानामै थिए। सो बेला मेरो घर माओवादीको आश्रय स्थल पनि थियो। यद्यपि त्यो रात काम लिएर भाइको साथमा क.कमल शर्मा उर्फ हिरामणी दुःखीजीको छोरी ज्योति पनि आएकी थिएन। तर बिहान भएपछि सुरक्षाको हिसाबले दुवैजना एकै ठाउँमा बम उचित हुँदैन भन्ने कारणले उनी चेतना पुस्तक पसलका मालिक निवन/प्रधार्जीको घरमा गएकी थिएन। सोही कारणले मेरो गिरफतारी भइसकेपछि घर खानतलासी गर्ने क्रममा क.एच.पी. समाइएता पनि ज्योति भने बच्च सफल भइन्। पछि त्यहाँबाट पनि लक्ष्मी पुस्तक पसलका साथ हरी अर्यालकोमा गएर बसिछन् र सुरक्षित आफ्नो कार्यक्षेत्रमा युको जानकारी मि हिसाबबाट छुपेपछि थाहा पाएको थिएँ। भाइ हुमप्रसाद पकडिएकोमा दुःख लागेता पनि ज्योति बच्च सफल भएकोमा म निकै खुसी भएँ। भरबर १५ वर्ष कटेकी ती बालब पकडिएको भए सेनाले के गर्थ्यो होला सम्झौँदा पनि शरीर जिरिङ हुँच अहिले।

दिउँसोको दुई बजेतिर मोबाइलबाट त्याउडलाईन फोनमा कल आयो। संयोगले म घरमै थिएँ। फोन उठाएँ। उताबाट आवाज आयो: तपाईंका फिताब पाल्पाबाट आएका छन्, साभा कुरियरमा आएर लैजानुस्।

सो समयमा बुटवलका कुरियरहरू प्रायः शनिवार बन्द हुने गर्दैथे। आजकाल सोमबार बन्द हुन्छन्। शनिवार कुरियरमा किताब कसरी आएँ? फेरि ती किताबहरू कुरियरबाट आउलाईक पनि त थिएन्। किनकि दुईदाई बोरा किताब लगभग आधा वर्ष मेरे घरमा थान्किएर शुरक्षाको हिसाबले तिनीहरू पाल्पा युको थिएँ। त्यति थेरै किताबहरू कुरियरले दुवानी गर्ने सबालै थिएन्। तर पनि फोन आइसकेपछि जाएपैर थियो, निकै असहज मन बनाएर म ट्राफिकचोक पुँगे।

होटेल सिद्धार्थ पुदा कुरियर बन्द थियो। संगोको कलर ल्याब भने खुलै थियो। त्यहाँ पुनासाथ ल्याबको काउन्टरमा गई कुरियर बन्द भएको तर मलाई सापान लिन बोलाइएको बारे के सोधुँछ गर्न्थाएको थिएँ। होटेलको पछाडिको भन्याङ्ग भए छेउबाट आवाज आयो-तपाईंको सापान यहाँ छ। यता आउनुस्।

मलाई पछाडि आउन दिएको दमदार आवाजको साथसाथै मेरो तेस्रो नेत्र पनि खुल्यो- तै फालै थियो फरिस बाबै।

‘भासे कोशिश नार्नुहोला। हापी रामनगर ब्यारेगबाट आएका हाँ।’ छातीमा

सैन्य हिरासतको ब्यान चानचुने कलमले गर्न सकिने कुरो होइन। राज्यसत्ता त्यसमा पनि निरक्षु राजतन्त्रको बिस्तुमा लडिरहेका बिद्रोहीहरूको गिरभतारीपछिको परिणतिप्रति म सचेत थिएँ। ट्राफिकचोकदेखि रामनगर ब्यारेकको अपरेसन कक्षसम्म पुग्दा जीवनको आदि र अन्यको कल्पना गरिन्थ्याएँ मैले।

भुजडाइएको परिचयपत्र र कमरमा बाँधेको रिभल्वर देखाउँदै भने- ‘नपत्याए यतातिर हेर्नुस्। अब तपाईं हाप्रो गिरफतारिमा पर्नुभएको छ।’

सैनिक जावानले अगाडि बाटोमा खडाभएको गाडी देखाउँदै मलाई हिन इसारा गरे। गेटबाट बाहिर निस्कदाँ निस्कदै मोरसाइलको चावी र हेलमेट भने काउण्टरमा जमा गर्न दियो। रैथाने बासिन्दा भएको र पत्रिकामा काम गर्ने, लेख रचनाहरू पत्रिकामा आइरहने कारणले धैरेसँग जानपहिचान थियो मेरो। म गिरफतार भएको केहीबेइमै बुटवल बजारभारि हल्ला फैलिएको, छोराले मोरसाइलक घर लगेर गएको कुरो मलाई सेनाले पुलिसलाई हस्तान्तरण गरेपछि मात्र थाहा लागेको थियो।

सैन्य हिरासतको ब्यान चानचुने कलमले गर्न सकिने कुरो होइन। राज्यसत्ता त्यसमा पनि निरक्षु राजतन्त्रको बिस्तुमा लडिरहेका बिद्रोहीहरूको गिरफतारीपछिको परिणतिप्रति म सचेत थिएँ। ट्राफिकचोकदेखि रामनगर ब्यारेको अपरेसन कक्षसम्म पुग्दा जीवनको आदि र अन्यको कल्पना गरिन्थ्याएँ मैले।

केरकार, डरधम्की सब प्राप्त गरियो।

बुटवलका को कमाओवादी हुन्? बुटवल आँदो उपीहरूले बसेखानेको कक्षेको होइन? उपीहरूलाई को कस्ले सहयोग गर्दछन्? आदि आदि। केरकारलाई अपरेसन भनिदो रहेछ। अपरेसनरुमको बस्तुस्थिति अर्कै प्रसङ्गमा कुरो आउला। तर त्यो अपरेसन कोठामा सलाइनपानी, चिपफारका औजार, दवाइपानीका बोतल थिएन्। थिएत केवल सैचै अपरेसनका औजारहरू। मेरो छोटो केरकार भयो। शरीर खानतलासी गदी नेपाल पत्रकार, महासङ्को परिचयपत्र गोजीबाट फुत निस्किएकाले पनि मैले दूलो राहत पाएँ। यद्यपि केरकार निर्मम भयो। तर, म चुकिन। कसैलाई फसाइन। बुटवलका सबै माओवादीलाई मैल चिन्ह्यै। क.एच.पी. मेरे घरमा भएको कारणले पक्काउ दुईदाई बुटवलमा जनआन्दोलनले बापे सर्न भने थालिसकेको थियो। अदालतले बोलाएको बखत हाजिर हुने सायद यस्तै केही सर्वहस्त थिए मउपर। घरपरिवार छाड्यिकोहरू मलाई स्वागत गर्न अदालतको गेटसम्पुगे। दिवंगत जेठाम काशीराम गहतराज बहुतै खुसी हुन्थ्यो। आफ्नो घरमा लगेर कोकफेन्टाले स्वागत गर्नुभयो। तर मेरो प्रेसमा काम लिएर आउने, घरमा आइजाई गर्ने माओवादीहरूले भने मुन्दो बटापेर हिन थाले।

रिहाइपछि ससानो किचनभेटको आयोजना गरियो। वरिष्ठ पत्रकार कर्णबाहुदुर कार्कीदाई, वरिष्ठ पत्रकार वसन्त पोख्रेल, तुम्हिनी दैनिकका तत्कालीन अस्यक्ष एम.बी. विश्वकर्मा, मेरा कानुन व्यवसायी मित्र पशुपति भन्दारीलगाएत साथीहरू मुनाल रेस्युन्टमा बसेर लगभग स्पैचैंग तीन हजारको सुर्तु खाएर फुर्ती गरियो। त्यो बेलाको तीन हाजार आजको तीस हजार बराबर हो। फुर्तिको दौरानमा हिसाबतको समयको बृतान्तवारे मन खोलेर बयानबाजी गरियो। क, कहाँ, कीत, कसरी, कोमार्फत यावत कुराको अभिलेखीकरण भयो।

भनिन्छ पत्रकारको मुख्यमात्र छुच्चो हुँदैन, कलम भन्न छुच्चो हुँछ। यस मानेमा बस्तु पोख्रेल यस्तै पनि महाछुच्चो भइहाले। सुर्तुको भाँक कर्णदाइको थामिनसकुरो हुँछ, यो कुराको भुक्तमान धेरै भए होलान्। भेटी वा नजरानाको कुरो कुरैकुमापा भिसिक्यो। यसी कुरैकुमापा निस्किएको कथाले महाभारातको स्पष्ट लियो। कर्णदाई यस्तै सुर्तु भयो कि तत्कालै गए त्यस पवित्र पुजारीलाई कठालो समाउने सुर्तु निकाल थाल्नु भयो। यो भेटीको कुरो कहिंकै नभने वा बाहिर प्रचार नार्ते सहमतिमा पैले भनेको थिएँ। तर वसन्त पोख्रेलले सर्तलाई पालन गरेन् बस्तु पत्रकारको धर्म र गहन दायित्व निर्वाह गर्दै अर्को विहानको दैनिकपत्र, वा जनसंघर्षपैद्ये कुरो पत्रिकामा प्रेस व्यावसायीसँग घुस्न यस्तै यस्तै शीर्षकमा

पर्नुभएको थियो। यस हिसाबले तत्कालीन कानुनअनुसार प्रेस पनि सिज हुन्नपर्ने थियो। तर गरिएन। यसमानेमा दीपक थापाले जीवनप्रयत्न बिस्तर नसकिने गुन लाएका छन्।

सैनिक जावानले अगाडि बाटोमा खडाभएको गाडी देखाउँदै मलाई हिन इसारा गरे। गेटबाट बाहिर निस्कदाँ निस्कदै मोरसाइलको चावी र हेलमेट भने काउण्टरमा जमा गर्न दियो। रैथाने बासिन्दा भएको र पत्रिकामा काम गर्ने, लेख रचनाहरू पत्रिकामा आइरहने कारणले धैरेसँग जानपहिचान थियो मेरो। मेरो गिरफतारीपछि मेरो प्रेस व्यावसायीसँग भेटीको माग गरियो। मेरो गिरफतारीपछि मेरो प्रेस व्यावसायीसँग भेटीको माग गर्ने।

सैनिक जावानले अगाडि बाटोमा खडाभएको गाडी देखाउँदै मलाई हिन इसारा गरे। गेटबाट बाहिर निस्कदाँ निस्कदै मोरसाइलको चावी र हेलमेट भने काउण्टरमा जमा गर्न दियो। रैथाने बासिन्दा भएको र पत्रिकामा काम गर्ने, लेख रचनाहरू पत्रिकामा आइरहने कारणले धैरेसँग जानपहिचान थियो मेरो। मेरो गिरफतारीपछि मेरो प्रेस व्यावसायीसँग भेटीको माग गर्ने।

सैनिक जावानले अगाडि बाटोमा खडाभएको गाडी देखाउँदै मलाई हिन इसारा गरे। गेटबाट बाहिर निस्कदाँ निस्कदै मोरसाइलको चावी र हेलमेट भने काउण्टरमा जमा गर्न दियो। रैथाने बासिन्दा भएको र पत्रिकामा काम गर्ने, लेख रचनाहरू पत्रिकामा आइरहने कारणले धैरेसँग जानपहिचान थियो मेरो। मेरो गिरफतारीपछि मेरो प्रेस व्यावसायीसँग भेटीको माग गर्ने।

सैनिक जावानले अगाडि बाटोमा खडाभएको गाडी देखाउँदै मलाई हिन इसारा गरे। गेटबाट बाहिर निस्कदाँ निस्कदै मोरसाइलको चावी र हेलमेट भने काउण्टरमा जमा गर्न दियो। रैथाने बासिन्दा भएको र पत्रिकामा काम गर्ने, लेख रचनाहरू पत्रिकामा आइरहने कारणले धैरेसँग जानपहिचान थियो मेरो। मेरो गिरफतारीपछि मेरो प्रेस व्यावसायीसँग भेटीको माग गर्ने।

सैनिक जावानले अगाडि बाटोमा खडाभएको गाडी देखाउँदै मलाई हिन इसारा गरे। गेटबाट ब

नेपालमा...

ग. जुवाइलाई अज्ञीकृत र भान्जा - भान्जीलाई भने वशजक नागरिकता दिनुपर्ने।

घ. तीन जना नेपाली नागरिकले सिफारिस गरेको व्यक्तिलाई नागरिकता दिने व्यवस्था।

ड. बाबुको ठेगान नभएको नेपाली आमाबाट ज-येका सतानले पनि वंशजक र पाउने र पछि बाबु पता लाग्दा विदेसी रहेछ भने विदेसको नागरिकता लिएको हैन भनी स्वयोषणा गरेमा मात्र पनि नागरिक मारिने जस्ता विभिन्न प्रावधानहरू।

च. चेपालप्रति मायामपता र कम्पकर्तव्य विसेर अन्त नेपाली नागरिकता त्यापै विदेसमा गए बसेका नेपाली वा तिनका सतानलाई बिना कुनै शर्त र प्रतीक्षित नागरिकता दिने भने हालको विधेयको व्यवस्थाहरूमा विदेसी नेपाली अर्थात् गैरावासीय नेपालीहरूले नेपालप्रतिको कुनै कर्तव्य पूरा गर्नु नपर्न तर उनीहरूले प्राप्त गर्ने अर्थात् समाजिक र सास्कृतिक अधिकारको प्रयोगले गर्न नेपालमा उनीहरूको मात्र होइ तिनको विदेसीहरूको नै प्रभाव र दबाव बढ्दो खतरा छ।

छ. स्वयोषणाको व्यवस्था :

प्रत्युत संशोधन विधेयकमा बलतारामा परेर बाबुको पहिचान हुन नसको बच्चाको हक्मा उक्त बच्चालाई कारण खुलाई आमा वा छोराले बाबु चिदैनै भनेमा पनि वंशजके नागरिकता दिनुपर्ने प्रावधान हुनुपर्नेमा सो नभै पाहेले पहिचान जातिको छोराहोको सदर्भामा अवश्यक पर्ने बाबुको पहिचान हुन नसको तानलाई स्वयोषणा गरेमा पनि नागरिकता दिन सकिने व्यवस्थालाई अहिले बाबुहरूमा आएको चतना र पेसाको परिवर्तन भैहेको अवस्थामा यस्तो प्रावधान राखेर पूनः नयाँ वेश्यालाई बढावा दिने गरी गर्नेको यस्तो स्वयोषणाको व्यवस्था र उक्त स्वयोषणा भुट्टा ठहरेमा हुने कम सजायको व्यवस्था चिन्हानक छ।

द. जहाँ जुनुको काम गर्दा पनि नागरिकता चाहिने पने नेपालको अनावश्यक व्यवस्थाले गर्दा जसरी पनि नागरिकता लिएपर्ने बाबुमा हुंदा नागरिकता नभएको धैर्यजसो भारतीयहरूले ३ जनालाई प्रभाव पारे नै नागरिकता प्राप्त गरेको अवश्य।

७. त्यस्ता अवैध, किर्ति, जाती वा फर्जी नागरिकताको छानवीन नहुन, सर्वोच्चते खोरेज गरेका भानेको नागरिकता सकाराते खोजिन गरी बदर गर्नु र ती दस्तौ बधेदेखि प्रचलनमा अवश्य।

८. केही गरे त्यस्ता कोर्टे नागरिकता पता लाग्नालामा तिनमाथि कार्याही नगरिनु र गरिने हाले पनि नाम मात्रको गरिनु अर्थात् नागरिकता बदर मात्र गर्नु तर तिनलाई देस निकाला, जेल सजाय र आर्थिक दण्ड-जरिवाना गरिने जस्ता काम-कावाही आदिको अभाव।

९. फर्जी नागरिकता दिलाइन्हरूप्रति पनि नेपाल र नेपाली नेता-शासकहरूको कायरता वा लोभालालचका कारण उत्पन्न उदासीनता र नरमपालाने गर्दा कडा दन्ड सजायको व्यवस्था हुन नसको अवश्य।

१०. भारतीय विस्तारावाद, अमेरिकी साम्राज्यवाद र तिनका उपनिवेशवादी नीति रेपालमाथिका विभिन्न समयमा राखिएरता, जनतन्त्र र जनजीविकाको प्रयोगको लागि बाहेक अन्य प्रयोजनको लागि अस्थायी विद्युतहरूको विभिन्न सम्बन्धमा अनगिन्ती प्रकारका हस्तक्षेपकारी गतिविधिहरू।

११. ल्ड/क्ल्ड को पैसापार र विचार-संस्कारको अत्यधिक प्रभाव र स्वरूप याच्च संचालकहरूद्वारा भए-रेका देसको हितभद्रा विदेसको हितलाई बढी प्राथमिकता दिई गरिएका आत्म मानवतावादी, लिङ्गवादी, जातिवादी र क्षेत्रवादीजस्ता निम्न क्याकालपर्दूँ।

❖ मानवतावादप्रतिको अति संवेदनशीलता र भावुकताका कारण नेपालभित्र दैखिएका जोकसेलाई पनि राज्यविहीन हुन नदिने प्रतीक्षित दबाव।

❖ विदेसीसँगको मोह र विवाहमा अकार्णन र उदारता।

❖ नेपाल राष्ट्र, नेपाली राष्ट्रियता, नेपाली माटो, नेपाली

भाषा, नेपाली संस्कृति, नेपाली ज्ञान-दर्शन, नेपाली इतिहास र नेपाली मौलिकता आदिप्रतिको अविश्वास र उपेक्षा बरु उट्टो विदेसी वाइम्यप्रतिको विश्वास र अपेक्षा।

१२. बाबार विभिन्न कट अफ इयर अर्थात् आधार बर्चहरूको व्यवस्था गरी खुला सीमाका कारण हुलुका हुल आप्रवासन गराउने र त्यसीरी रेहेको भारतीय आप्रवासीहरूलाई हेनेमारिकता प्रदान गर्ने राजनीतिक दलका नेता भानउँदाहरूको भारतीय दललाई गदा लाखीलाख भारतीयहरूले नेपाली नागरिकता प्राप्त गर्दा रेताने आदिवासी मधेसी नेपालीहरू तर तारा-मधेस र सीमाजोडिएका जिल्लामा तुलो संख्याले अल्पमत्तमा पर्ने भैनै हाले, संगसंगै पूरी नेपालमा सच्चा रेताने नेपालीहरू पर्न अल्पमत्तमा पर्ने खतरा तराकरो बनेको छ।

१३. नेपाली आदिवासी, दलित र सुकून्वासीहरूलाई सताना र सोभा रैतो र कामदारभद्रा बढी नठाने मधेसी समान्त, जमिन्दार र उद्योगप्रतिहस्तको हयौ दृष्टि।

१४. मधेसी आदिवासी, दलित र सुकून्वासीहरूलाई सताना र सोभा रैतो र कामदारभद्रा बढी नठाने मधेसी समान्त, जमिन्दार र उद्योगप्रतिहस्तको हयौ दृष्टि।

१५. नेपालको भूराजनीतिक अवस्थिति, खुला सिमा र यसकै माध्यमबाट जनसार्वियक अतिक्रमणद्वारा नेपाललाई फिजीको तरिकाले सिविकमलाई भारतमा गाखेको भारतीय विस्तारवादको पठिल्लो नव औपनिवेशिक रणनीति र युवाहरूलाई सुरु गर्नु पाउने र सन् १९५५ साललाई कट अफ इयर नागरिकता दिन-पाउने प्रावधानलाई लागू गरिनुपर्ने।

१६. नेपालको भूराजनीतिक

पनि कम्तीमा पारस्परिकताको आधारमा छिमेकी देसहरूको भन्दा र अफ मुख्यतः भारतको भन्दा खुलुको हुनुहुन।

१७. देसलाई अस्थी, अस्तव्यस्त र पर्निर्भर बनाउने यस्ता नेता-शासक, दल, संविधान, कानुन-नियम र व्यवस्थाको समेत रूपान्तरण गरिनुपर्ने।

१८. गलत मानिसलाई नागरिकता दिलाउनेलाई कडा कार्बाही स्वरूप नागरिकता पाउने र दिलाउने दुवैको नेपाली नागरिकता रह गरेर सर्वस्व हरण सहित देस निकाला गर्ने सक्ते समेत नियम-कानुन बनाउन।

१९. नेपाली आदिवासी, समस्या मुख्यतः भारतसंग जोडिएको नागरिकता नीतिबारे कमितीमा पनि भारतीय नीति, विधि, व्यवस्था र व्यवहार गर्ने कुरामा जोड दिनुपर्ने। यसरी जाँच मलत: वैतान र परामर्शदाता भिलालाई ७ वर्ष देशमा बसेपछि नागरिकता राष्ट्रियता तराकरो भिलालाई ७ वर्ष देशमा बसेपछि नागरिकता राष्ट्रियता अप्रियताको विभिन्न प्रकारको विभिन्न विवरण।

२०. नेपालको समाधानका यी उपायहरू लागू गर्न-गराउनको लागू-गराउने बाबु राष्ट्रियता योगदान र बलिदान रहेको नियमित विवरण।

२१. नेपालको भूराजनीतिक

पत्रकारितालाई अगाडि बढाउन जनपक्षीय तथा क्रान्तिकारी पत्रकारहरूले जस्ता लेखने सुनिश्चित तरिकाले अगाडि बढाउन।

२२. नेपालको भूराजनीतिक

पत्रकारितालाई अगाडि बढाउन जनपक्षीय तथा क्रान्तिकारी पत्रकारहरूले जस्ता लेखने सुनिश्चित तरिकाले अगाडि बढाउन।

२३. नेपालको भूराजनीतिक

पत्रकारितालाई अगाडि बढाउन जनपक्षीय तथा क्रान्तिकारी पत्रकारहरूले जस्ता लेखने सुनिश्चित तरिकाले अगाडि बढाउन।

२४. नेपालको भूराजनीतिक

पत्रकारितालाई अगाडि बढाउन जनपक्षीय तथा क्रान्तिकारी पत्रकारहरूले जस्ता लेखने सुनिश्चित तरिकाले अगाडि बढाउन।

२५. नेपालको भूराजनीतिक

पत्रकारितालाई अगाडि बढाउन जनपक्षीय तथा क्रान्तिकारी पत्रकारहरूले जस्ता लेखने सुनिश्चित तरिकाले अगाडि बढाउन।

२६. नेपालको भूराजनीतिक

पत्रकारितालाई अगाडि बढाउन जनपक्षीय तथा क्रान्तिकारी पत्रकारहरूले जस्ता लेखने सुनिश्चित तरिकाले अगाडि बढाउन।

२७. नेपालको भूराजनीतिक

पत्रकारितालाई अगाडि बढाउन जनपक्षीय तथा क्रान्तिकारी पत्रकारहरूले जस्ता लेखने सुनिश्चित तरिकाले अगाडि बढाउन।

२८. नेपालको भूराजनीतिक

पत्रकारितालाई अगाडि बढाउन जनपक्षीय तथा क्रान्तिकारी पत्रकारहरूले जस्ता लेखने सुनिश्चित तरिकाले अगाडि बढाउन।

२९. नेपालको भूराजनीतिक

पत्रकारितालाई अगाडि बढाउन जनपक्षीय तथा क्रान्तिकारी पत्रकारहरूले जस्ता लेखने सुनिश्चित तरिकाले अगाडि बढाउन।

३०. नेपालको भूराजनीतिक

पत्रकारितालाई अगाडि बढाउन जनपक्षीय तथा क्रान्तिकारी पत्रकारहरूले जस्ता लेखने सुनिश्चित तरिकाले अगाड

आलोपालो

**नेपालमा नागरिकता :
समस्या र समाधानका विविध आयामहरू !**

**नेपालको फिजीकरण गर्ने र राष्ट्रिय
अस्तित्व नै समाप्त गराउने चरम
राष्ट्रियाती हालको यो विधेयक
तत्काल निःशर्त खारेज गरिनुपर्छ !**

■ नारायण शर्मा ■

समस्याका जायामहरू :

१. नेपाली नेता-शासकहरूको राष्ट्रिय आत्मसमर्पणवादी चिन्तन र चरित्र : यो नै नेपालका यात्रु समस्याहरूका साथै नेपालमा नागरिकताको समस्याको पनि प्राथमिक र प्रधान करक हो ।

नेपालमा नागरिकताबारेको समस्या मूलतः भारतसँग सम्बन्धित छ । सामान्यतया सबै शक्तिराष्ट्र र विशेषतः भारतीय विस्तारवादप्रति नेपालका नेता-शासकहरूद्वारा गरिने दलाली, भक्ति अनि चाकारी आदिद्वारा प्रचार-प्रशंसा, पढ-पैसा र सुख-सुविधा प्राप्त गर्ने उनीहरूको लोभी, दब्दु र दरिद्र प्रवृत्ति मुख्य समस्या हो । यसै समस्याबाट नै नेपालमा अन्य तमाम समस्याहरू जन्मिएका, हुर्किएका र फैलिएका छन् ।

२. सन् १९५० मा नेपाल र भारतका बिचमा सम्पन्न भएको शान्ति र मैत्री सन्धि र यसमूँग सम्बन्धित लेटर अफ एक्सचेन्जमा भए-गेको घातक व्यवस्थाहरू :

यस सम्झौतामा भएका निम्न प्रावधानहरूका कारण नेपालमा नागरिकताको समस्या कहिलै सन्तो नहुने घाउको रूपमा आइरहन्छ :

❖ सन्धिमा संसामा करै नभएको खुला सिमा, निर्वाच आवतजावत, घुमफिर, बसोबास, सम्पर्ति भोगचलन र व्यापार-व्यवसायको विशेषाधिकार दिइएको छ र यसको सम्पूर्ण भार र मार नेपालमाथि परेको छ भने फाइदाजिति भारतलाई भएको छ ।

❖ औद्योगिक र आर्थिक विकाससँग सम्बन्धित ठेकापट्टा आदिमा प्राथमिकता दिने गरी राष्ट्रिय व्यवहारको मान्यता दिने जस्ता सम्मान र सुविधाजनक व्यवस्थाका कारण पनि भारतीयहरू नेपालमा आई बस्दा नेपालमा नागरिकताको चाप बढेको छ ।

❖ अनि वर्कपर्मिट र सीमा नियमित-व्यवस्थित गर्ने जस्ता आधुनिक राज्यका तर्फबाट गरिनेपैरी त्युनतम आधारभूत कामकुरा पनि राज्यले नगर्दा को आप्रवासी कहिले र किन आयो अनि बस्यो वा गयो, बस्यो भने कहाँ किन, कसरी कतिसम्म बस्यो भन्ने कुनै जानकारी, रेकर्ड र निगरानी नहुने-नगर्ने हुनाले जनसाधिक अत्यन्तै बढेको हो ।

❖ उपरोक्त नीति, विधि र व्यवहार अवलम्बन गर्ने र अवैध रूपमा प्रवेश गर्नेप्रति कडा हुन नसक्ने जस्ता डरल्हुवा शासकीय मानसिकता हुनुले पनि निर्वाच रूपमा नेपाल प्रवेश गरी बस्ने विदेशीहरूका कारण नेपालमा जनसंख्या वृद्धि र अवैध नागरिकताका समस्या जटिल र गम्भीर बन गएको स्पष्ट छ ।

❖ यस्ता प्रावधान र प्रचलनले गर्दा विश्वकै ढुलु जनसंख्या भएको मुलुक भारतबाट नेपालमा आप्रवासन बढन गई जनसाधिक अतिक्रमण हुने र देसको फिजीकरण हुने चरम खतरा छ ।

३. लामानी खस जातीय संचे र संस्कृति :

४. शरणिको द्वाल युनिवारी संस्कृत व्यवस्था :

बृनेको उपनिवेशबाट मुक्त भएपछि भारतीय शासकर्मीले नेपालमा अपनो जस्तै दलाल युँजीवादी संसदीय व्यवस्था थोप्ने बारम्बार विभिन्न हर्कतहरू मधै आयो । यसक्रममा संसदीय व्यवस्था अन्तर्गतका विभिन्न दल र तिनका नेताहरूलाई प्रधाव र दबावामा पारेर आपान विविध स्वार्थहरू पनि पूर्णि गर्ने आएको छ । जब कियो व्यवस्थासँगै देस पनि असफल हुँदै छ तर पनि यसी व्यवस्थालाई विभिन्न बहानामा थोपरि नै रहिएको छ । अस्थीरता, अव्यवस्था, अराजकता, दलाली, कमिसनखोरी, भ्रात्याचार र अनियमितता जस्ता आन्तरिक खोलहरूका कारण बदामप यो संसदीय व्यवस्थालाई बाबार थोप्ने खोज्नुमा भारतीय शासक वर्गको निहित स्वार्थ रहेको छ । दलहरूको विभाजन र गठबन्धनले देसमा अस्थीरता र अराजकता उत्पन्न गर्नु, खर्चिलो चुनावप्रणालीले गर्दा पद-प्रतिष्ठा र पैसाको आवश्यकता र मोह बढाउनु अनि पापर र पैसाको लागि दलाली, र दरिद्र मानसिकताको नियमण गर्नु दलाल संसदीय व्यवस्थाका विशेषताहरू नै हुन् । त्यसेले गर्दा भारतीय विस्तारवादको ब्युरोक्रेटी, राजनीतिक दल र तिनका नेता अनि सिङ्गे शासन-व्यवस्था नै चलाइन्छ र चल्नु र नागरिकता लगायतका थ्रु राष्ट्रियाती कामकुराहरू हुने रोका छन् ।

५. नागरिकता सम्बन्धी नेपालको अन्तरिम सम्बिधान २०६३ र संघीय गणतन्त्र नेपालको संविधान २०७२ तथा २०६३ को कानून र त्यसलाई पनि संशोधन गरी थप राष्ट्रियाती बनाए ल्याइएको हालैको नागरिकता विधेयक २०७९ का यस्ता घातक प्रावधानहरू :

क. नेपालमा फेलारेका पितामाताको ठेगान नभएका बेवारिसे बच्चा-व्यक्तिलाई नागरिकता दिनै पर्ने र त्यस्तालाई दिनै पनि वशजकै दिनुपर्ने !

ख. विवाह भएर आउलाई बस्दै नबसी, बस्ने नपरी तत्कालै एक हालै सिन्दूर-पोरे र अर्को हालै नागरिकता दिने गरी वैवाहिक अंगीकृत नागरिकता दिनैपर्ने ।

आलोपालो

नेपालमा नागरिकता विविध आयामहरू !

नेपालमा नागरिकता विव